

**ТЕМА: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В
ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 90-х – НА ПОЧАТКУ 2000-х рр.**

1. Економічний розвиток України в кінці 90-х років

Проблемне завдання

Чому реформи, які проводив Л. Кучма, перебуваючи на посаді прем'єр-міністра у 1993 р., виявилися неефективними?

Новообраний президент Л. Кучма в жовтні 1994 р. проголосив нову соціально-економічну стратегію, суть якої зводилася до формули «прискорене реформування як єдина умова і основний засіб виходу з кризи та економічної стабілізації».

У соціально-економічній політиці було визначено такі основні напрями та пріоритетні завдання:

- 1) фінансова стабілізація — послаблення податкового пресу, подолання платіжної кризи, поглиблення банківської реформи;
- 2) регульована та контрольована державою лібералізація цін;
- 3) докорінна структурна перебудова виробництва з метою створення ринкової економіки на основі розширення приватного сектору;
- 4) децентралізація управління економікою;
- 5) лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків, чітке визначення пріоритетів у регіональному спрямуванні зовнішньоекономічної політики;
- 6) соціальний захист, який передбачав докорінні реформи заробітної плати, соціальної допомоги та соціального страхування, передання через акції в приватне користування населення державного майна.

Завдання

1. Дайте оцінку положенням Програми з виходу із кризи Президента Л. Д. Кучми.

Президентом була запропонована ліберально-монетаристська модель виходу із кризи.

Робота з термінами

Л і б е р а л і з м — філософська, політична та економічна теорія, а також ідеологія, яка виходить з положення про те, що індивідуальні свободи людини є правовим базисом суспільства та економічного ладу. Лібералізм проголошує, що ініціативна, вільна діяльність осіб, переважно економічна й політична, є справжнім джерелом поступу в суспільному житті.

М о н е т а р и з м — це сучасна економічна теорія, згідно з якою кількість грошей справляє вирішальний вплив на економічну активність і рівень цін, а цілі грошової політики найкращим чином досягаються шляхом регулювання темпів зростання пропозиції грошей.

Робота з таблицею

Спроби вивести країну з економічної кризи

Період	Зміст реформ
--------	--------------

Жовтень 1994 р. 	• Скасовуються дотації на виробництво збиткової продукції, відпускаються ціни, запроваджується фіксований курс карбованця до твердих валют. • Проголошується необхідність тотальної приватизації, суттєвого скорочення бюджетного дефіциту. • В економічній політиці відбувається перехід до комбінування монетаристських та адміністративних заходів
1995 р. 	• Певна стабілізація грошово-кредитної сфери. У першому півріччі зафіксовано зниження рівня інфляції. Рівень інфляції в Україні став майже вдвічі нижчий, ніж у Росії, і становив 181,7 % за рік. Це дозволило зміцнити грошову одиницю країни, забезпечити довіру до неї, і, таким чином, створити передумови для подальшого проведення грошової реформи. • Суттєво зростають темпи приватизації. У підсумку частка державної власності в Україні скоротилася з 96 до 62 %. • Але ефективність роботи приватизованих підприємств залишалася низькою. Під час приватизації допущено чимало грубих порушень чинного законодавства, зловживань службовим становищем
1996 рік 	• У вересні 1996 р. в обіг запроваджено сучасну грошову одиницю — гривню. Національний банк очолював В. Ющенко Вадим Гетьман – «батько» грошової реформи.
1997 р.	• Програма антикризових дій, яку президент обнародував у своїй доповіді з нагоди першої річниці Конституції. • Проведення аграрної реформи — роздержавлення землі та перехід її у власність юридичних осіб
1997– 1998 рр. 	• Світова фінансова криза. • Починається стрімке падіння курсу гривні. Фінансова криза в Україні мала внутрішню природу. Країна виявилася нездатною сплачувати свої як внутрішні, так і зовнішні борги. Але завдяки умілому керівництву НБУ обвального падіння курсу не відбулося. Зрештою курс вдалося стабілізувати на співвідношенні 1\$ = 5 грн. • Економічна ситуація залишалася складною. • Вкрай важким було становище населення: виплата пенсій, заробітних плат, стипендій відбувалися несвоєчасно. Практично були згорнуті всі соціальні програми. • Після спаду світової фінансової кризи в Україні окреслилося поступове зростання базових економічних показників

Завдання

Поміркуйте, чому заходи, що були здійснені Президентом Л. Д. Кучмою у 1994–1997 рр., виявилися недостатньо ефективними?

Висновки

- Справжньою причиною глибокої кризи, у якій опинилася Україна, є

помилковий монетаристський шлях перетворень, нав'язаний міжнародними фінансовими організаціями.

- Україна, копіюючи Росію, пішла шляхом класичного капіталізму, а західні країни прийняли концепцію змішаної економіки, мета якої — побудова соціального ринкового господарства.
- Спроба одномоментного вирішення всіх проблем. Перехід до ринкової економіки передбачає не одномоментний стрибок, а поступовий, еволюційний процес глибоких перетворень існуючої економічної системи за регулюючої діяльності держави.

2. Шляхи здійснення аграрної реформи

Листопад 1994 р. Указ президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського вирощування». Загальний рівень вирощування с/г продукції знизився до рівня початку 60-х рр. з 48 до 24 млн. т. зерна, з 45 до 23 млн. т. цукрових буряків. На 1999 р. понад 85% КСП, що збереглися, були збитковими

Грудень 1999 р. Ука Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» орендна плата у розмірі не менше 1% вартості земельного паю.

3. Пошуки шляхів стабілізації на початку XXI ст.

Програма «Україна: поступ у XXI ст. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000–2004 рр.»

- Базова основа економічного зростання — європейський вибір, відданість загальнолюдським цінностям, ідеалам свободи та гарантованій демократії;
- соціальна спрямованість реформ;
- піднесення рівня життя населення;
- легалізація української економіки, виведення її за межі «тіньових» відносин;
- зростання інтелектуального потенціалу нації та науково-технологічні інновації;
- структурна перебудова промисловості та розвиток інноваційної моделі економічного зростання, утвердження України як високотехнологічної держави;
- здійснення активної аграрної політики, спрямованої на швидше подолання кризових процесів і адаптації підприємств АПК до умов ринкової кон'юнктури, зміцнення їх фінансового стану;
- глибока перебудова соціальної сфери: реформування системи оплати праці, подолання штучного заниження вартості робочої сили і низького рівня соціальних витрат.

Програма уряду Ю. Тимошенко «Назустріч людям» (2005)

У сфері економіки уряд визначив пріоритетними такі завдання:

- забезпечення вільного і рівноправного доступу суб'єктів підприємницької діяльності до всіх сфер ринку;
- створення системи протидії «тіньовій» приватизації;
- реалізація регіональної політики за принципом перерозподілу ресурсів на користь територій, що потребують підтримки;
- формування конкурентного на внутрішньому і зовнішньому ринках виробничого потенціалу;
- зміцнення продовольчої безпеки держави шляхом пріоритетного розвитку аграрного сектору;
- технічне оновлення та модернізація енергетичних підприємств; послаблення податкового тиску.

У соціальній сфері — подолання бідності шляхом створення економіко-правових умов для збільшення доходів, зростання економічної активності населення та зменшення його

розширення за рівнем доходів; удосконалення соціально-трудових відносин, зростання рівня зайнятості; перетворення бюджету на інструмент обслуговування інтересів суспільства. Проведення судової, пенсійної, адміністративної реформ.

Програма Президента В. Януковича «Україна — для людей»

- Економічне зростання, державна підтримка базових галузей промисловості;
- забезпечення енергетичної незалежності;
- розвиток інфраструктури;
- реформація законодавчої бази: прийняття нового податкового, трудового кодексів, удосконалення фінансового та пенсійного законодавства;
- відродження українського села;
- зростання життєвого рівня населення;
- зростання соціальних гарантій, покращення медичного обслуговування, рівня освіти, розв'язання житлової проблеми;
- шляхом реалізації соціальних програм сприяти зростанню народжуваності, досягти збільшення кількості населення до 50 млн осіб.

Завдання

1. Визначте основні напрямки реформування економіки України на початку XXI ст.
2. Охарактеризуйте сучасний стан розвитку економіки України.

4. Кроки інтеграції української економіки в європейський та світовий економічний простір

Робота з терміном

Є в р о п е й с ь к а і н т е г р а ц і я — курс України на вступ до Європейського Союзу (ЄС).

Робота з таблицею

Інтеграція України до ЄС

Дата	Подія
1994 р	Угода про партнерство та співробітництво між ЄС та Україною (набула чинності з 1998 р.)
Грудень 1999 р.	Гельсінський саміт Євросоюзу, на якому вперше в офіційних Документах було визнано «європейські прагнення України», але не було визначено перспективи повноправного членства України в ЄС
2005 рік	Ухвалення плану дій «Україна–ЄС». Вступ до Світової організації Торгівлі (СОТ), набуття асоційованого членства в ЄС.
2007 рік	Прийняття домовленостей про укладання далекосяжної Угоди про асоціацію (УА) між Україною та ЄС
2008 рік	Набувають чинності угоди про спрощене оформлення віз.
2008 рік	Україна приєднується до СОТ , відкривши цим шлях до перемовин про глибоку та всебічну зону вільної торгівлі з ЄС
7 травня 2009 р.	Установчий саміт ініціативи ЄС «Східне партнерство» України, Молдови, Білорусі, Грузії, Вірменії та Азербайджану
Листопад 2013	Вільнюський саміт Східного партнерства
3 1 січня	Вільна економічна зона з Євросоюзом

Активізації інтеграційних процесів перешкоджають такі чинники:

1. Суттєві відмінності нормативно-правової бази України та ЄС.

Вступ до РЄ вимагає навіть на початковій стадії приєднання до 150 міжнародних конвенцій з прав людини.

2. Зношеність основних виробничих фондів української економіки.

3. Низький рівень конкурентоспроможності більшості українських підприємств.

4. Недостатня розвиненість української економіки.

5. Намагання провідних західних держав зберегти стабільність ЄС. Швидка інтеграція України в європейські структури могла б знизити стабільність ЄС.

6. Високий рівень корупції, слабкість демократичних інституцій і нерозвиненість громадянського суспільства, утиски свободи преси, політичні проблеми.

7. Утвердження середнього класу — основи політичної стабільності та демократії суспільства; значне обмеження загрозової диференціації доходів населення та подолання бідності.

Завдання

1. Які проблеми зараз існують в Україні на шляху європейської інтеграції?

2. Які шляхи їх розв'язання ви можете запропонувати?

Закріплення нових знань

1. Охарактеризуйте причини та економічні умови прийняття програми радикальних економічних реформ 1994 р.

2. Яке значення для економіки відіграла стабілізація фінансової системи?

3. У чому полягали суперечності в реалізації аграрної реформи 1994 – 1999 рр.? Що стримувало процеси реформування на селі?

4. Дайте характеристику сучасного стану сільського господарства України. Чому, купуючи проовольчі товари, ми все частіше віддаємо перевагу вітчизняному виробнику?

5. Які проблеми зараз існують в Україні на шляху європейської інтеграції?

6. Які шляхи їх розв'язання ви можете запропонувати?

Домашнє завдання

Опрацювати текст підручника §43

УРОК 48 ЕТНОСОЦІАЛЬНІ ПРОЦЕСИ ТА РІВЕНЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ.

Основні поняття і терміни середній клас, маргінальні прошарки суспільства, національні меншини, міжнаціональні відносини

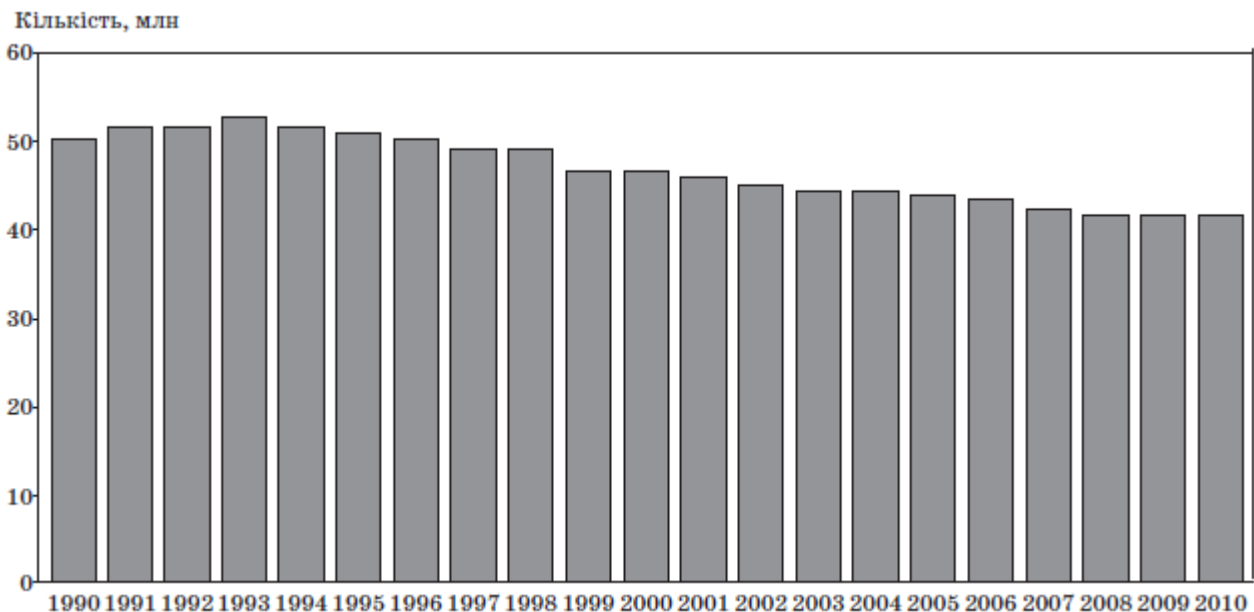
Основні дати 1989 – Всесоюзний перепис населення; 1 листопада 1991 р. – Декларація прав національностей України; 5 – 14 грудня 2001 р. – Всеукраїнський перепис населення

1. Зміни чисельності і складу населення України

Фактори, які зумовили зменшення населення

- Низька народжуваність. Чорноильська катастрофа
- Несприятлива економічна ситуація останні 10 – 15 років
- Погіршення ситуації, пов'язаною з охороною здоров'я
- Старіння нації (особливо на селі). Висока смертність (кожна третя людина не доживає до пенсійного віку). Тривалість життя на 10 років менша ніж в розвинутих державах
- Перевищення еміграції над іміграцією тощо

Чисельність населення України у 1990–2010 рр.

2. Рівень життя населення

3. Соціальна диференціація суспільства.

Перехід до ринкової економічної системи, докорінна зміна принципів соціальної політики призвели до значних змін у соціальній структурі українського суспільства. Швидко знизилась купівельна спроможність населення. Понад 70% зарплати витрачається на продовольство (у розвинутих країнах – до 20%)

1. Спостерігається значне майнове розшарування. Якщо 1990 р. середній дохід найзаможніших громадян України (10 %) в 4 рази перевищував відповідний

показник найбідніших (10 %), то в 1999 р. цей показник зріс у три рази.

2. Непомірно зростали масштаби бідності, охопивши всі верстви населення незалежно від професій, освітніх та демографічних ознак.

3. Безробіття. Досить поширеним стало приховане безробіття: люди офіційно значаться на якомусь підприємстві, але реальної заробітної плати не отримують через простої на виробництві або отримували зарплату товаром

4. Недорозвинений середній клас.

5. Поширюється незареєстрована зайнятість серед усіх верств населення. Одні групи вдаються до такої діяльності тому, що це єдине джерело реальних доходів (не кримінального походження), яке дає можливість хоч якось прожити, а інші саме за рахунок порушення законодавства отримують високі та надвисокі доходи.

4. Стан довкілля

- Чорноильська катастрофа (2000 р. станцію закрили)

- забруднення Дніпра і штучні моря на ньому

- втрати с/г угідь (за 30 років 2 млн. га); втрата гумусу (на початку ХХ ст -18%, то нині 3 – 4%); збільшилась площа окислених та засолених земель

- шкідливі викиди в атмосферу (17млн т щороку) залишки пестицидів

5. Міжнаціональні відносини

1. Охарактеризуйте національний склад населення України.

2. Як він змінився порівняно з 1989 роком?

Виїзд євреїв, скорочення чисельності росіян, додалися кримські татари

1 листопада 1991 р. Верховна Рада прийняла Декларацію прав Національностей України. У ній підкреслювалось, що в Україні всім народам, національним групам, громадянам гарантуються рівні економічні, політичні, соціальні й культурні права.

Іншим важливим документом став Закон «Про національні меншини в Україні». Він зафіксував право кожного народу на культурно-національну автономію, творення своєї національної культури, відродження історико-культурних традицій, використання національної символіки, відзначення національних свят, сповідування своєї релігії, задоволення потреб у літературі, мистецтві, засобах масової інформації, створення національних культурних та навчальних закладів. На сьогодні в Україні діють сотні організацій національних меншин.

Узагальнення та систематизація знань

1. Які соціальні зрушення відбулися в українському суспільстві за роки незалежності?

2. Чим вони ули спричинені?

3. Проаналізуйте причини і зміст процесу депопуляції в Україні

4. Яку національну політику проводить Україну? Охарактеризуйте стан міжнаціональних відносин. Порівняйте з іншими республіками СРСР.

5. Чим, на вашу думку, зумовлена соціальна диференціація?

6. Наведіть приклади, які характеризують екологічне становище України, вашої області, району, міста, села

Домашнє завдання

1. Підручник «Історія України». 11 клас. §44

